Varsomt om sorg

Helga Flatland
Det finnes ingen helhet
220 s. Oslo: Aschehoug, 2013. Pris NOK 349
ISBN 978-82-03-35497-7

Det finnes ingen helhet er en del av en trilogi som startet med den kritikerroste debuten *Bli hvis du kan. Reis hvis du må* (2010), og som ble fulgt opp med *Alle vil hjem. Ingen vil tilbake* (2011).

Utgangspunktet for handlingen er fire unge menn fra samme bygd som verver seg til tjeneste i Afghanistan. Tre av dem, Trygve, Kristian og Tarjej, omkommer etter at bilen deres blir rammet av en bilbombe, mens den fjerde – Bjørn – er syk, blir igjen i leiren og overlever.

Boken handler om de etterlattes reaksjoner og eksistensielle utfordringer i møtet med et meningsløst tap, hvor den lammende tomheten griper om seg i livet, i kroppene og i samfunnet. Spørsmålene man stiller seg, kan være store, små eller være blant «dei aller minste». Flatland viser hvor ulikt sorg og tap kan virke, og hvor lang tid det kan ta før man er i stand til å gå videre. Hun har valgt å fortelle historien i førsteperson, og romanen er således sammensatt av et lappeteppes av beretninger på bokmål og nynorsk, avhengig av hvem som forteller. Dette grepet gir, sammen med utdrag fra legens journalnotater, en nærhet til erfaringene og en innsikt i hvor ulikt man kan oppleve en situasjon. Skildringen av konsultasjonen mellom en av de etterlatte, Karin, og legen Ragnhild er tankevekkende lesning for en lege.

Fortellingen inneholder en advarsel om at man som lege må tenke helhet – at også legen kan blindes av sorg eller det man tror er sorg. Fortellingen viser hvordan livet, helt uavhengig av medisinske tiltak, kan ta nye og positive vendinger. Livet selv, snarere enn medisinen, kan vise seg å være livgivende. Språket er godt og tidvis poetisk.

Romanen er en var fortelling om sorg og om en fastleges møte med etterlatte og med seg selv. Den kan leses uten kjennskap til de andre bøkene i trilogien, men det er ingen grunn til å nøye seg kun med denne. Flatland er en forfatter vi vil komme til å høre mer fra.

Jan Frich
Professor, Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Gripende om selvmord

Trude Lorentzen
Mysteriet mamma
282 s. Oslo: Forlaget Oktober, 2013.
Pris NOK 369
ISBN 978-82-495-1302-4

Mysteriet mamma er fortellingen om Mia, forfatterens mor. Mia tok sitt eget liv var datteren er 15 år gammel. Romanen er historien om livet de to delte. Samtidig er boken en beskrivelse av prosessen forfatteren går gjennom, hennes søken etter en forklaring på det tragiske som skjedde.

Boken er velskrevet, lettlest og griper leseren umiddelbart. «Mammas kropp traff ikke asfalt. Det var gress der hun landet.» Slik starter boken, midt i det som er det sentrale temaet.

Temaet er viktig, vanskelig og ømfintlig. Forfatteren skildrer levende hvordan det er å være pårørende til en alvorlig psykisk syk person, og senere det å være etterlatt. Forfatteren beskriver gjennom boken hvordan den er blitt til. Hun har finlest morens journal og oppsøkt eksperter innenfor fagfeltet psykiatri, alt for bedre å forstå hva som skjedde den gangen for 23 år siden. Tilsynelatende går forfatteren gjennom en form for endring i løpet av arbeidet med boken. Letingen etter forklaringer blir etter hvert mindre viktig, for kanskje ville en forklaring være enda vanskeligere å takle: «Hva hvis det viste seg at det bare manglet én puslespillbrikke som kunne fått alt til å falle på plass inne i henne? Ville ikke det bare gjort alt verre å finne denne ene brikken nå, altfor seint, som å miste henne på nytt?» (...) «Når denne ene brikken ikke ble funnet i tide, er det bedre at den ikke fins, sier jeg til meg selv.»

En bok som denne kunne lett blitt sentimental eller fått en bitter undertone, men det greier forfatteren å unngå. I stedet er det blitt en varm fortelling om det livet hun og moren delte. Den er uten anklager, men med spørsmål som gjerne skulle blitt besvart.

Boken henvender seg til et bredt publikum. Den er vel verdt å lese for fagfolk i psykiatrifeltet som håndterer pårørende til alvorlig psykisk syke og etterlatte.

Anne Tveit
Lege i spesialisering, Allmennpsykiatrisk poliklinikk
Bærum DPS